

NCD-alliansens innspill til regjeringens politiske plattform 2022-2026

[NCD-alliansen](#) gratulerer regjeringspartiene med et godt valgresultat, og ønsker lykke til med det viktige arbeidet. NCD-alliansen takker for anledningen til å gi innspill til regjeringens politiske plattform for 2022-2026, og ser fram til en konstruktiv dialog.

Prioriter folkehelse og utjevning av helseforskjeller

Årets Stortingsvalg gav de rødgrønne partiene et tydelig mandat til å redusere sosioøkonomiske forskjeller. Utjevning av forskjeller må innebære en utjevning av de økende helseforskjellene. Da må regjeringen ta i bruk dokumenterte tiltak for å redusere sykdomsbyrden og dødeligheten av ikke-smittsomme sykdommer.

NCD-alliansen anbefaler at regjeringen inkluderer følgende i regjeringsplattformen:

- innfører én times fysisk aktivitet om dagen for alle elever i skolen.
- innfører en nasjonal skolematordning som sikrer alle elever et gratis næringsrikt måltid som inkluderer frukt og grønnsaker.
- innfører en sukkeravgift med et klart folkehelseformål.
- øker avgiften på tobakksvarer med minimum 10 prosent.
- øker alkoholavgiftene utover forventet prisstigning.

De sosiale forskjellene i levealder har økt, og personer med lang utdanning lever 5–6 år lengre og har bedre helse, enn dem med kortest utdanning. Noe av forklaringen skyldes dels store og vedvarende sosiale forskjeller i helseatferd og levevaner. Folkehelseutfordringene som følger av usunt kosthold, inaktivitet og fedme har mange og sammensatte årsaker, og løsningene ligger på flere samfunnsnivåer og sektorer. Forskning og all erfaring viser at opplysningskampanjer og informasjonsarbeid ikke kan hjelpe oss ut av disse utfordringene. Vi må vekk fra vennlige oppfordringer og individfokus og heller innføre tiltak på befolkningsnivå som bidrar til sosial utjevning i helse.

Nesten 90 prosent av sykdomsbyrden, og to av tre dødsfall, i Norge er relatert til ikke-smittsomme sykdommer. De ikke-smittsomme sykdommene fører til lidelser for den som rammes og deres pårørende og koster samfunnet enorme summer i form av behandling, tapt arbeidskraft og sosiale ytelser.

Covid-19 pandemien har vist hvor tett koblingen er mellom de smittsomme og ikke-smittsomme sykdommene. Mennesker med ikke-smittsomme sykdommer har vært ekstra utsatt for smitte og alvorlig sykdomsforløp. Covid-19 har også tydeliggjort den sosiale ulikheten i helse. Forebygging av ikke-smittsomme sykdommer er viktigere enn noen gang dersom vi skal være bedre rustet ved neste pandemi.

Reverser økningen av overvekt- og fedme

Norge er forpliktet til å nå FN's bærekraftsmål om å redusere for tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer med 1/3 innen 2030. Norge ligger an til å nå flere av NCD-målene, men på indikatorene som omhandler fysisk aktivitet og overvekt, fedme og diabetes, beveger Norge seg i *feil* retning:

- kun en av tre voksne tilfredsstillter Helsedirektoratets nåværende minimums anbefalinger for fysisk aktivitet
- syv av ti voksne nordmenn veier for mye
- en av fire ungdommer og hver sjetten niåring veier for mye

Fysisk inaktivitet rammer sosialt skjevt, og medvirker til økte helseforskjeller. NCD-alliansen er derfor glad for å se at alle [de rødgrønne partiene](#) har programfestet at de ønsker å innføre én time daglig fysisk aktivitet, og har vedtatt at de ønsker en nasjonal skolematordning som sikrer alle elever et gratis næringsrikt måltid som inkluderer frukt og grønnsaker. Overvekt og fedme i ung alder påvirker sykdomsutviklingen senere i livet. Derfor er det viktig med tidlig innsats.

NCD-alliansen har forventninger om at disse to tiltakene kommer inn i regjeringens politiske plattform for 2022-2026.

Sats på en avgiftspolitik som virker

Det er solid dokumentasjon for at avgifter som gjør det sunne billigere, og det usunne dyrere, er noe av det viktigste for å påvirke folk til sunne valg. Slike tiltak kan forebygge og utjevne sosiale helseforskjeller, framfor å forsterke dem, slik satsing på individuelle tiltak kan gjøre. Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet er også tindrende klare i sine råd på dette området; økt pris på alkohol, avgiftsøkning for å redusere tobakksforbruket og sunn skatteveksling er tre av ti anbefalte tiltak Helsedirektoratet la frem i 2018 for å redusere sykdomsbyrden, og bedre folkehelsen.

I notat fra Folkehelseinstituttet til Helse- og Omsorgsdepartementet fra 16 februar «Vurdering av særavgiftenes betydning for forbruk og konsekvensene for folkehelsen», konkluderer man med at det er svært sannsynlig at en reduksjon i avgifter på usunne matvarer kan forverre utviklingen i overvekt og fedme i den norske befolkningen.

En avgiftspolitik som tar hensyn til helse, har også støtte i den norske befolkningen. I en spørreundersøkelse utført på vegne av Nasjonalforeningen for folkehelsen svarer et flertall av respondentene at de ønsker at sunn mat skal være billigere enn usunn mat, og at de vil spise mindre sukkerholdige varer dersom prisen på disse varene gikk opp. 70 prosent av respondentene svarer også at de er ganske eller helt enig i at avgiftene på mat burde ta hensyn til helse.

Etter budsjettforliket høsten 2020 da regjeringen valgte å gjøre snus, alkohol og sukker billigere, startet NCD-alliansen [Folkehelseoppropet](#) der vi sier nei til en av avgiftspolitik

som vil øke sykdomsbyrden i Norge. På kort tid skrev 33 store helseorganisasjoner, nesten 100 fagpersoner og 3000 enkeltpersoner under.

Konklusjon

NCD-alliansen har forventninger til at regjeringen inkluderer én time fysisk aktivitet og en næringsrik skolematordning til alle skoletrinn i regjeringsplattformen, slik partiprogrammene lover. I tillegg må regjeringen ta i bruk en sunn skatteveksling som stimulerer til gode helsevalg og utjevner helseforskjeller.

Med en slik politikk er vi nærmere å reversere økningen i fedme- og diabetes, utjevne helseforskjeller, spare samfunnskostnader og nå FNs bærekraftsmål om ikke-smittsomme sykdommer.

Om NCD-alliansen

NCD-alliansen (Non-Communicable Diseases – NCD) består av Diabetesforbundet, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke (LHL), Rådet for psykisk helse, Nasjonalforeningen for folkehelsen og Kreftforeningen. NCD-alliansen representerer de store sykdomsgruppene innenfor definisjonen ikke-smittsomme sykdommer: diabetes, kreft, psykiske lidelser, kroniske lungesykdommer og hjerte- og karsykdommer. Vi jobber for en bred og inkluderende folkehelsepolitikk som reduserer sykdomsbyrden og dødeligheten av ikke-smittsomme sykdommer.

Kilder:

Helsedirektoratet: Sosial ulikhet påvirker helse – tiltak og råd: URL: [Sosial ulikhet påvirker helse – tiltak og råd - Helsedirektoratet](#)

Helsedirektoratet: Tema: sosial ulikhet i helse. URL: [Sosial ulikhet i helse - Helsedirektoratet](#)

Folkehelseinstituttet: Vurdering av særavgiftenes betydning for forbruk og konsekvensene for folkehelsen [Vurdering av særavgiftenes betydning for forbruk og konsekvensene for folkehelsen - FHI](#)

Per Morten Fredriksen mfl.: [The health Oriented pedagogical project \(HOPP\) - a controlled longitudinal school-based physical activity intervention program](#). *BMC Public Health*, 2017. Doi.org/10.1186/s12889-017-4282-z

 Rådet for psykisk helse

KREFTFORENINGEN

Nasjonalforeningen
for folkehelsen

 | LHL

diabetesforbundet